

Sygn. akt XII C 819/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2016 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XII Cywilny

w składzie następującym:

SSO Hanna Flisikowska

st.sekr.sąd. A. K.

po rozpoznaniu w dniu 1 września 2016 roku w Poznaniu

sprawy z powództwa T. S.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Aresztu Śledczego w P. przy zastępstwie procesowym Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę

1. Zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.000 złotych (dwa tysiące złotych) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 11 czerwca 2015r. do dnia zapłaty.
2. Oddala powództwo w pozostałym zakresie .
3. Kosztami procesu obciąża częściowo powoda i na tej podstawie zasądza od niego na rzecz Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa kwotę 480 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem Okręgowym i w postępowaniu zażaleniowym, a odstępuje od obciążenia powoda kosztami sądowymi obciążając nimi Skarb Państwa – Sąd Okręgowy w Poznaniu .

SSO Hanna Flisikowska

XII C 819/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 23 marca 2015r. powód T. S. wniósł pozew przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Aresztu Śledczego w P., na podstawie art. 24 k.c., art. 448 k.c., art. 417 k.c., oraz art. 13 Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kwoty 40 tys. złotych tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty i nadesłania listem poleconym przeprosin przez pozwanego w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie tytułem naruszenia jego dóbr osobistych, oraz obciążenie pozwanego kosztami tego procesu według norm prawem przepisanych.

Powód wskazał, że jego pozew o zadośćuczynienie dotyczy jego pobytu w Areszcie Śledczym. Powód wskazał, że jako osoba paląca był umieszczany w celi z osobami niepalącymi co powodowało między więźniami różnorakie konflikty, a administracja pozwanego lekceważyła jego uwagi. Powód podał również, że był umieszczany w celach (cela nr 140, cela nr 309 i 328) w których były pluskwy, robactwo , a on był podatny na pogryzienia, które zgłaszał administracji lecz jego uwagi były także lekceważone.

Powód podał także, że w dniu 10.02.2015r. został umieszczony w celi nr 109, która była zaniedbana (odpadający tynk, łuszcząca się farba na ścianach, wybrakowany parkiet) a nadto była w niej niewłaściwa wentylacja i oświetlenie. Odnośnie pobytu w celi nr 309 powód wskazał, że był w niej umieszczony z więźniami z zaburzeniami osobowo-psychicznymi, co powodowało u niego lęk i dyskomfort. Powód zaznaczył, że pozwany mimo posiadanych funduszy nie zapewnił mu nowej odzieży, koców, prześcieradeł, materacy, sztućców. Więźniom wydawano używany sprzęt. W ocenie powoda te wszystkie okoliczności przemawiają za uwzględnieniem powództwa. (k. 1-5)

W piśmie z 22 kwietnia 2015r. powód podał dokładną treść przepras. (k. 24)

Pozwany Skarb Państwa – Dyrektor Aresztu Śledczego w P. reprezentowany przez radcę prawnego Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa w odpowiedzi na pozew z dnia 23 czerwca 2015r. wniósł o oddalenie powództwa i obciążenie powoda kosztami procesu tj. zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa kosztów postępowania według norm przepisanych, a w przypadku kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa. Pozwany zakwestionował żądanie zgłoszone przez powoda zarówno co do zasady jak i też co do wysokości. Pozwany kategorycznie zaznaczył, że powód miał zapewnione prawidłowe warunki osadzenia. Dodatkowo pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczenia powoda za okres 3 lat wstecz przed wniesieniem pozwu.

W uzasadnieniu pisma podkreślono, że powód był osadzony w warunkach zgodnych z przepisami prawa, pod nadzorem Sądu penitencjarnego. (k. 60- 68)

Powód na rozprawie w dniu 3 września 2015r. podał, że pozew dotyczy okresu od 10.10.2009r. do dnia wniesienia pozwu tj. 25.03.2015r. Dodatkowo zmodyfikował żądanie pozwu w ten sposób, że wniósł o zasądzenie od pozwanego kwoty 10.000 złotych tytułem zadośćuczynienia oraz 30.000 złotych tytułem nawiazki na wskazany cel społeczny. (k. 114)

Tak ukształtowane stanowiska stron nie uległy już zmianie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód w Areszcie Śledczym w P. przebywał w następującym okresie:

od dnia 9.10.2009r. do dnia 28.10.2009r. – (cele nr 109, 212), od dnia 6.10.2010r. do dnia 11.05.2011r. (nr 109, 152, 105, 102, 213, 141, 102, 150, 214, 228, 222, 56, 214), od dnia 21.03.2012r. do dnia 6.06.2012r. (nr 109, 406, 150, 407, 145), od dnia 10.02.2015r. do 25.03.2015r. (nr 109, 309, 140, 47). W momencie przybycia do Aresztu powód zadeklarował się jako osoba paląca i dlatego został umieszczony w celi dla palących w której umieszczono osobę niepalącą.

(Dowód: wydruk z programu ewidencyjnego (...) przeglądarka historii rozmieszczenia powoda – k. 69-70, k. 71-74, wykaz pomieszczeń – k. 75- 76, k. 77-78, k. 79- 80)

Tylko cela numer 140 posiadała drzwi do toalety. W pozostałych (zwłaszcza w pawilonie C4 oraz A2) celach kąciek sanitarny był odgradzony od pozostałej części celi tylko kotarą częściowo odgradzającą widok od celi .

(dowód: zeznania powoda – k. 115 i k. 363, k. 482, zeznania świadka T. K. – k. 481- 482, książka zdrowia powoda – k. 86- 99, notatka służbowa z 15.10.2015r. – k. 193)

Powód miał zapewnioną prawidłową opiekę zdrowotną przez pozwanego. W marcu 2015r. powód zgłosił lekarzowi więziennemu świąd skóry. Lekarz stwierdził rozsiane ukłucia z odczynem zaczerwienionym na tułowi z nieokreślonych bliżej przyczyn. Nie był to stan poważny . Mogło to pokąsanie przez komary lub pluskwy . Powodowi zlecono leki przeciwświądowe i przeciwhistaminowe, łagodzące swędzenie. Lekarz Z. B. chciał dodatkowo skierować powoda na konsultację do lekarza dermatologa ale powód odmówił. Oprócz powoda nikt z pozostałych więźniów z jego celi nie zgłaszał podobnych przypadłości. Po tym fakcie dokonano dezynfekcji w celi nr 140 w pawilonie A2

(dowód: zeznania powoda – k. 115 i k. 363, zeznania świadka Z. B. – k. 410- 411, pismo służbowe z 21.03.2015r. – k. 244, notatka służbowa z 27.04.2015r. – k. 245

Nad jakością wydawanego sprzętu kwaterunkowego oraz stanem poszczególnych sortów więziennych czuwa w pozwanym areszcie śledczym dział kwatermistrzowski. Na każdym osadzonym ponadto ciąży obowiązek dbania o mienie zakładu. Sorty nie nadające się do dalszego używania są na bieżąco wymieniane i nie ma możliwości, aby osadzeni korzystali np. z podartych sortów. Osadzeni otrzymują bieliznę pościelową, która również jest wymieniana i prana. Sorty więzienne poddawane są na bieżąco praniu w pralni w Zakładzie Karnym w K. (zgodnie z wykazem ilościowym przekazania) oraz zgodnie z reżimem technologicznym. Odzież wymieniana była regularnie co dwa tygodnie. Wymienione sorty po przywiezieniu z pralni przechowywane są na regałach w pomieszczeniu do tego przeznaczonym. Ponadto, sorty są na bieżąco przeglądane pod względem zużycia przed wywiezieniem do pralni i każdorazowo przed wydaniem ich osadzonym. Sorty zużyte czy zniszczone są poddawane wybrakowaniu zgodnie z okresem używalności. Każdy osadzony został wyposażony w przybory do golenia, środki czystości itp. Zgodnie z przepisami prawa.

(dowód: zeznania świadka D. M. – k. 177, zeznania M. P. – k. 177)

Sprzęt kwaterunkowy znajdujący się w celach podlegał bieżącej kontroli funkcjonariuszy działu kwatermistrzowskiego, o wszelkich usterkach czy konieczności naprawy sprzętu kwaterunkowego, czy też wykonaniu innych napraw należało powiadamiać administrację aresztu. Do tego służył (i nadal służy) elektroniczny program „Usterka”. Sprzęt znajdował się w stanie do użytku. W przypadku wyposażenia nie nadającego się do dalszego użytkowania ulegał on wybrakowaniu. Cele na bieżąco poddawane są remontom.

(dowód: zeznania świadka D. M. – k. 177, zeznania M. P. – k. 177)

Każda z cel posiada wentylację grawitacyjną. Doprowadzanie i odprowadzanie powietrza odbywa się poprzez kanały wentylacyjne. Raz do roku przeprowadzane są przeglądy kominiarskie przez specjalistyczną firmę z którą areszt śledczy posiada stosowną umowę na świadczenie tego typu usług. Wentylacja była sprawna.

Odnosnie kwestii dotyczącej oświetlenia należy wskazać, iż wszystkie cele posiadają okna umożliwiające dopływ naturalnego oświetlenia. Ich konstrukcja pozwala na regulowanie dopływu powietrza poprzez ich otwieranie i zamykanie od wewnątrz przez samych osadzonych. Powyższe umożliwia również dodatkową wentylację cel. Ponadto wszystkie cele w areszcie śledczym wyposażone są w oświetlenie elektryczne zgodne z projektem technicznym, wykonanym przez kompetentne osoby. Blendy stanowią zabezpieczenie techniczno-ochronne i w żaden sposób nie ograniczają dopływu powietrza, ich zadaniem jest natomiast uniemożliwianie kontaktowania się z osadzonymi. (...) ogrzewania w Areszcie Śledczym w P. jest zautomatyzowany i temperatura jest regulowana w sposób zapewniający osadzonym komfort cieplny. W zimie sterownik ciepła w celach ustawiony jest na 22°C. Wskazać ponadto należy, iż cele mieszkalne oraz wszystkie pomieszczenia w Areszcie Śledczym w P. poddawane są również okresowym opryskom przeciwko owadom. Opryski prowadzi specjalistyczna firma, z którą Areszt Śledczy w P. od wielu lat podpisuje umowy, zgodnie z corocznym harmonogramem. Środki używane do oprysków są okresowo zmieniane w celu zwiększenia ich skuteczności. Preparaty mogą być stosowane w pomieszczeniach, w których przebywają ludzie - są dla nich nieszkodliwe. Wszelkie usterki, jakie w czasie kontroli byłyby wykryte, niezwłocznie usuwano. Wszelkie usterki zgłaszane przez osadzonych usuwane są niezwłocznie, a remonty wymagające znacznych nakładów finansowych uwzględniane są w planach remontowych. Administracja co roku przeznaczająca znaczne środki na remonty i bieżące konserwacje cel i ich wyposażenia.

(dowód: protokół kontroli – k. 216-220 i k. 239-243 zeznania świadka D. M. – k. 177, zeznania M. P. – k. 177)

Powód nie zgłaszał potrzeby konsultacji psychologicznej. Nie zgłaszał się na żadne rozmowy z psychologami. Psycholog A. S. prowadziła dwukrotnie w tygodniu konsultacje psychologiczne. Postawa arogancka powoda i roszczeniowość połączona niekiedy z wulgarnością spotkała z karą dyscyplinarną ze strony pozwanego. Powód

wystosowywał skargi co do prawidłowości leczenia . Sędzia penitencjarny odpowiedział na skargi powoda obszernie uzasadniając prawidłowość zapewnionej opieki medycznej przez pozwanego . Pobyt powoda w celi nr 309 tj. wydzielonej części zakładu spowodowany był koniecznością przeciwdziałania przeludnieniu jednostki. Wskazać również należy, iż tak jak ma to miejsce na innych oddziałach mieszkalnych, powód miał zawsze możliwość zgłaszania zastrzeżeń, skarg, próśb w przedmiocie osadzenia i konsultowania się w tej kwestii z wychowawcą, psychologiem. Takich uwag powód nie zgłaszał. W Areszcie Śledczym w P. palenie tytoniu zostało dozwolone w wyznaczonych i oznakowanych celach mieszkalnych.

(dowód: zeznania świadka A. S. – k. 176, dokumentacja medyczna powoda – k. 194 – 203, odpowiedz z 13 maja 2015r. na skargi powoda – sygn. akt V Pen 648/15 – k. 204- 205, i k. 221-222 pismo Aresztu Śledczego 28.04.2015r. – k. 206 - 207, skargi powoda – k. 208-209 i k. 211-216, notatka służbowa z 27.04.2015r. , wniosek o wymierzenie kary dyscyplinarnej – k. 224-225, pismo z 24.06.2015r. – k. 226-230, umowa nr (...) – k. 249- 252 i k. 253-256)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie przywołanych dowodów .

Co do zasady za wiarygodne w części Sąd uznał zeznania powoda T. S. tj. w części zgodnej z ustalonym przez Sąd stanem faktycznym sprawy. Sąd nie dał wiary zeznaniom powoda, w którym opisywał stan wyposażenia cel – stan ścian, materacy czy też stanu zarobaczenia cel. Ta część zeznań została uznana za zupełnie nie odzwierciedloną w pozostałym wiarygodnym materiale dowodowym sprawy w tym także w zeznaniach świadka powołanego przez powoda tj. T. K., który przebywał przez pewien czas razem z powodem w jednej celi więziennej.

Sąd uznał za w pełni wiarygodne zeznania przesłuchanych w sprawie świadków A. S., Z. B., D. M. , M. P. oraz T. K. albowiem były spójne , logiczne a nadto wyważone i co najważniejsze znajdowały oparcie w pozostałym materiale dowodowym sprawy.

Wobec oznaczenia na rozprawie 9.6.2016r. w pkt 4 postanowienia w trybie art. 242 k.p.c. ostatecznego terminu przesłuchania świadków R. B. i M. S. , Sąd pominął przesłuchanie tych świadków z powodu niemożliwości ich doprowadzenia po wcześniejszym ukaraniu ich grzywnami (k.482).

Sąd przyjął, że wszystkie dokumenty złożone i zgromadzone w sprawie są prawdziwe i autentyczne, mając na względzie treść przepisów art. 244 i 245 k.p.c. Nie ma bowiem żadnych podstaw, aby je kwestionować z urzędu, a żadna ze stron nie podnosiła zarzutu ich nieprawdziwości.

Sąd nie widział potrzeby przeprowadzenia dowodów z urzędu. Innymi słowy Sąd oparł się jedynie na materiale dowodowym zaoferowanym przez strony. Jest to zgodne z obowiązującą zasadą kontrydiktoryjności. Prowadzenie postępowania dowodowego przez Sąd z urzędu jest bowiem obowiązkiem Sądu jedynie w sytuacjach wyjątkowych, a taka nie zachodziła w niniejszym przypadku.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało tylko na częściowe uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że roszczenie powoda uległo częściowemu przedawnieniu. Żądanie pozwu obejmowało okres od 10.10.2009r. do 25.03.2015r.

Zgodnie z art.442 1 § 1 k.c. roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się od szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę.

Skoro pozew został wniesiony do Sądu 23.03.2015r. przedawnienie roszczenia powoda objęło okres 3 lat wstecz przed tą datą tj. przed 23.03.2012r. (k. 100)

Zdaniem Sądu powód cały czas był świadomy w swoim osobistym przekonaniu tego, że naruszane są jego dobra osobiste na skutek osadzenia w warunkach izolacji więziennej, zatem, równocześnie z trwającym naruszeniem, miał wiedzę o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia. Przyjmuje się, że przesłanka wiadomości o szkodzie zostaje spełniona już w tej chwili, w której poszkodowany wie o istnieniu szkody w ogóle, gdy ma świadomość faktu powstania szkody (por. wyrok SN z dnia 20 stycznia 2005 r., II CK 358/2004, niepubl.). Powód miał tę świadomość już w chwili, gdy jego prawa wg jego wiedzy i odczucia były naruszane w pozwanej jednostce penitencjarnej. Znany mu był w tym czasie także podmiot odpowiedzialny za konkretne naruszenie.

Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do zastosowania w niniejszej sprawie art. 5 k.c., uznając, iż w zaistniałym stanie faktycznym (roszczenia dotyczą osoby naruszającej porządek prawny, osadzanej w jednostkach penitencjarnych), nie może być mowy o nieuwzględnieniu zarzutu przedawnienia z powołaniem się na zasady współżycia społecznego.

Powód konstruował odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanego w oparciu przepisy dotyczące naruszenia dóbr osobistych art.24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. i treść art.417 § 1 k.c. z którego wynika, że Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność „za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej”. Tak więc przesłanką odpowiedzialności z tego przepisu jest także bezprawność rozumiana jako niezgodność z konstytucyjnymi źródłami prawa, czyli Konstytucją, ustawami, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi oraz rozporządzeniami. Ciężar wykazania tej niezgodności z prawem spoczywa na poszkodowanym. Dodać w tym miejscu wypada, że przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie art. 417 k.c. jest szkoda w rozumieniu art. 361 § 2 k.c, ale może być też zadośćuczynienie pieniężne za krzywdę w przypadkach wskazanych w art. 445 i 448 k.c. (por.: wyrok SN z dnia 2 października 2007, II CSK 269/07) .

Wypada w tym miejscu poczynić parę uwag natury ogólniejszej. Osadzenie skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności w przeludnionej celi wiąże się z określonymi dolegliwościami (np. nie oddzielnie urządzeń sanitarnych od reszty pomieszczenia) i może stanowić naruszenie dóbr osobistych w postaci godności i prawa do intymności oraz uzasadniać odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 24 i 448 k.c. Ciężar dowodu, że warunki w zakładzie karnym odpowiadały obowiązującym normom i nie doszło do naruszenia dóbr osobistych, spoczywa na pozwanym zgodnie z art. 24 k.c. (wyrok SN z dnia 28 lutego 2007 r., V CSK 431/06, OSNC 2008/1/13). W uzasadnieniu przywołanego wyżej wyroku Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że zgodnie z art. 30 Konstytucji, przyrodzona i niezbywalna godność człowieka jest nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona stanowi obowiązek władz publicznych. Wymóg zapewnienia przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymogów nowożytnego państwa prawa, znajdującym wyraz w normach prawa międzynarodowego.

Stanowi o tym wprost art. 10 ust.1 ratyfikowanego przez Polskę międzynarodowego paktu praw osobistych i publicznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167 i 169) głoszący, że każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka.

Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 18 października 2011 r.(III CZP 25/11) stwierdził, że umieszczenie w celi o powierzchni mniejszej niż 3 mkw. na osobę może być wystarczającą przesłanką stwierdzenia naruszenia dóbr osobistych, a możliwość przyznania zadośćuczynienia pieniężnego za krzywdę wyrządzoną osadzonemu z powodu zbyt ciasnej celi (odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 448 k.c.) nie zależy od zawinienia.

Skoro na powódzie spoczywa obowiązek udowodnienia jedynie naruszenia dobra osobistego, to przy domniemaniu bezprawności takiego naruszenia powód nie musi wykazywać niczego więcej (podobnie Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyrokach z 7 kwietnia 2010r. w sprawie o sygn. akt. I Aca 222/10 oraz wyroku z 9 listopada 2010r. w sprawie o sygn. akt I Aca 841/10) Nie wyklucza to wprawdzie możliwości udowodnienia przez pozwanego, że naruszenie danego dobra osobistego było zgodne z prawem.

Jak wynikało z ustalonego stanu faktycznego powód przebywał w przeludnionej celi nr 140 od 16.03.- 24.03.2015r. tj. przez 10 dni (k. 69) a dodatkowo po uwzględnieniu częściowo zasadnego zarzutu przedawnienia od 24.03.2012r. do

25.03.2015r. przez 3,5 miesiąca w celi w celach w których kącik sanitarny od reszty części mieszkalnej celi oddzielony był tylko częściowo tj. nieprzezroczystą kotarą .

Zdaniem Sądu Okręgowego jedynie częściowe oddzielenie kotarą kącika sanitarnego od reszty celi niewątpliwie powoduje negatywne odczucia osób korzystających z powyższych sanitariatów, gdyż korzystanie z toalety w pomieszczeniu, w którym znajdują się także inne osoby powoduje naruszenie prywatności osoby, która z przedmiotowej toalety korzysta.

Sąd Okręgowy stwierdził zatem, że powyższa sytuacja spowodowała naruszenie także godności osobistej powoda i prawa do intymności.

W konsekwencji powyższych ustaleń Sądu zastosowanie ma w niniejszej sprawie art. 448 k.c., albowiem roszczenia oparte na tej postawie prawnej ustawodawca określił w ramach odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych. W razie naruszenia dobra osobistego czynem niedozwolonym sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę (art. 417 § 1 k.c. i art. 448 k.c.).

Podstawowym kryterium dla ustalenia wysokości należnego poszkodowanemu zadośćuczynienia jest rozmiar i intensywność doznanej krzywdy, ocenianej według miar obiektywnych oraz stopień negatywnych konsekwencji dla pokrzywdzonego.

Powód przebywał w przeludnionej co prawda tylko 10 dni ale przez okres ok. 3,5 miesiąca w celach z niedostatecznie odseparowanym kącikiem sanitarnym. Gdyby nie uwzględnić zarzut przedawnienia ostatni z wymienionych okresów wynosiłby blisko 11 miesięcy.

Wobec powyższego, na podstawie art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. Sąd Okręgowy określił wysokość należnego powodowi zadośćuczynienia na kwotę 2.000 zł, uznając jego żądanie w pozostałym zakresie za nadmiernie wygórowane.

Stopień opisanych naruszeń nie przybrał jednak takiej formy, w której można stwierdzić, iż były to warunki nieludzkie i rażąco uwłaczające godności powoda oraz prawa do intymności, uzasadniające żądanie zasądzenia zadośćuczynienia ponad ww. kwotę 2000 zł. Skazany musi przy tym zdawać sobie sprawę, że odbywanie kary, z natury rzeczy, wiąże się z różnorakimi niedogodnościami i że, co do zasady, nie będzie mógł liczyć na standard życia zbliżony chociażby do wolnościowego.

Podkreślenia wymaga, że odpowiedniość kwoty zadośćuczynienia oznacza, że nie może stanowić źródła swoistego wzbogacenia. Warto zaznaczyć, że warunki w jakich przebywał powód dotyczyły wszystkich osadzonych, a zatem nie mogły stanowić jakiegokolwiek formy indywidualnej dyskryminacji.

Reasumując, w ocenie Sądu analiza ww. czynników, które negatywnie i sumarycznie oddziaływały na powoda prowadziła do konstatacji, iż powodowi należy się jedynie zadośćuczynienie w kwocie 2000zł.

Zdaniem Sądu kwota ta stanowi odpowiednią sumę zadośćuczynienia, która z odsetkami przewidzianymi w art. 481§1 k.c. w pożądanym stopniu złagodzi odczuwaną przez powoda krzywdę. Jest to o tyle istotne, że ocena stopnia dolegliwości związanej z przeludnieniem uwzględniać musi ewentualną kumulację także innych czynników wpływających na warunki pozbawienia wolności jak też to, że osoba osadzona w Zakładzie Karnym musi liczyć się z ograniczeniami i dolegliwościami wykonywania kary tego rodzaju. Odizolowanie od reszty społeczeństwa, konieczność poddania się określonym rygorom, niemożność swobodnego decydowania o sobie, w sposób naturalny wiążą się dla osadzonego z nieprzyjemnymi przeżyciami. Stanowią one jednak normalny i permanentny element kary pozbawienia wolności. Zadośćuczynienie ma zaś na celu jedynie naprawienie tej części krzywdy, która związana jest z niezgodnym z prawem zwiększeniem uciążliwości odbywania kary pozbawienia wolności, a powód nie wykazał, aby takowe były w jego przypadku duże.

Ubocznie bowiem należy wskazać, iż zasadzeniu na rzecz powoda nie sprzeciwiała się treść art. 5 k.c. Prawo podmiotowe powoda w postaci zdefiniowanego dobra osobistego - prawa do odbywania kary pozbawienia wolności bez naruszania sfery dóbr osobistych powoda jak choćby godności osobistej istnieje w granicach wyznaczonych treścią przepisu art. 5 k.c. Przepis ten ma zastosowanie wówczas, gdy postępowanie uprawnionego nie tylko nie jest zgodne z obiektywnie rozumianymi i przyjmowanymi normami moralnymi, ale jest wręcz sprzeczne z tymi normami, co absolutnie nie miało w tej sprawie miejsca.

Oznaczało to, że norma zamieszczona w art. 5 k.c. ma charakter wyjątkowy, zaś przy ocenie, czy wykonywanie prawa nie narusza zasad współżycia społecznego Sąd wziął pod uwagę całokształt okoliczności sprawy i odniósł tę ocenę do podniesionych już elementów charakteryzujących treść naruszonego dobra powoda i towarzyszących temu uprawnień, a nie tylko jedną z nich, choćby jej znaczenie było doniosłe np. poczucia elementarnej sprawiedliwości społecznej (orzeczenie SN z 11 września 1961 r. 1 CR 693/61 OSNCP 1963/2 poz. 31).

Należy wyprowadzić wniosek, że żadne zasady współżycia społecznego nie mogą usprawiedliwiać wykonywania kary pozbawienia wolności w sposób sprzeczny z prawem godząc zarazem w dobra osobiste skazanego.

Zdaniem Sądu o "uwłaczających godności powoda" warunkach, w których powód odbywał karę pozbawienia wolności nie mógł stanowić także nieestetyczny wygląd cel. Z doświadczenia życiowego Sądu wynika bowiem, iż w nieodległej przeszłości, która rozciąga się także na okres osadzenia powoda w areszcie śledczym, wiele do życzenia pozostawiała także estetyka szpitali umiejscowionych w przedwojennych budynkach, czy też innych zakładach zdrowotnych, w których pacjenci byli leczeni stacjonarnie. Nawet zaś warunki w nowoczesnych szpitalach w porównaniu ze standardowymi warunkami ze szpitali w krajach Europy Zachodniej wskazywały na wieloletnie zapóźnienia. Należy podkreślić, że utrzymywanie czystości w celach należało do obowiązków samych osadzonych. Środki czystości takie jak płyn do podłóg, proszek do szorowania i płyn do wc osadzeni dostają raz w miesiącu oraz według potrzeb. Osadzeni otrzymują także miotłę, szczotki, kubły na śmieci i miski. Nadto, dezynfekcję cel wykonuje firma zewnętrzna zgodnie z harmonogramem i w okresach wylęgu insektów, jak również w przypadku indywidualnych zgłoszeń skazanych, co też miało miejsce w tej sprawie.

Na uwzględnienie nie zasługiwały także zarzuty powoda dotyczące nieprawidłowego funkcjonowania służby zdrowia w Areszcie Śledczym. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności zaś z dokumentu w postaci dokumentacji zdrowotnej powoda prowadzonej w Areszcie wynika bowiem, że powód systematycznie korzystał z opieki medycznej, i był w razie potrzeby leczony farmakologicznie.

W tym miejscu należy wskazać, że powodowi pozwany zagwarantował pomoc lekarską w sytuacji kiedy ten zgłosił zaczerwienienie na plecach po ukąszeniach. Jak ustalił Sąd na podstawie zeznań Z. B. powodowi zostały zlecone leki przeciwświądowe, a nawet wizyta u dermatologa z której nie skorzystał. Przyczyna zaczerwienienia powoda nie została ustalona tj. czy nastąpiło to przez ukąszenie przez pluskwy czy też przez komary lecz pozwany podjął stosowne działania celem usunięcia powstałego naruszenia tzn. zapewnił opiekę medyczną jak i następnie dezynfekował celę przez własny dział kwatermistrzowski.

Jak wynikało z zebranego materiału dowodowego zwłaszcza zeznań świadków zawnioskowanych przez pozwanego, Areszt Śledczy w P. zagwarantował osadzonym bieliznę pościelową, która jest regularnie wymieniana i prana. Sprzęt kwaterunkowy znajdujący się w celach podlegał bieżącej kontroli funkcjonariuszy działu kwatermistrzowskiego. Cele były poddawane remontom aby zapewnić skazanym odpowiednie warunki bytowe. Dodatkowo każda z cel posiada wentylację grawitacyjną i raz do roku przeprowadzane są przeglądy kominiarskie przez specjalistyczną firmę z którą areszt śledczy posiada stosowną umowę na świadczenie tego typu usług. Cele posiadają okna umożliwiające dopływ naturalnego oświetlenia i wyposażone są w oświetlenie elektryczne zgodne z projektem technicznym.

Zainstalowanie blind w oknach nie było spowodowane chęcią poniżenia powoda czy upokorzenia go lub naruszenia jego godności. Zmierzano do zapewnienia bezpieczeństwa pracowników pozwanego.

W ocenie Sądu okoliczność niewłaściwej temperatury jako przyczyny naruszenia dóbr osobistych może być odnoszona jedynie do temperatur niskich.

Oznacza to, że dopiero gdyby w celi było nazbyt zimno, a taka sytuacja nie zachodziła w tej sprawie to można byłoby przyjąć zaistnienie stanu naruszającego dobra osobiste osadzonego. Dopiero bowiem zimno stanowi niebezpieczeństwo zdrowotne dla organizmu. Natomiast ciepło, nawet rzędu 38°C, niebezpieczeństwa takiego nie stanowi. Ponadto Sąd Okręgowy zwraca uwagę, że powód jest osobą młodą, nie mającą problemów z nadciśnieniem, kłopotów z sercem, krążeniem czy jakimkolwiek dolegliwościami zdrowotnymi przy których wysoka temperatura rzeczywiście mogłaby stwarzać pewne zagrożenie dla jego zdrowia.

Odnośnie pobytu w celi nr 309 znajdującej się na terenie Ośrodka (...) należy stwierdzić, iż pobyt powoda w tej celi w żaden sposób nie był związany z jakąkolwiek obserwacją psychologiczną, czy też psychiatryczną. Na terenie Ośrodka w ramach Aresztu Śledczego są takie same cele mieszkalne, jak na innych oddziałach. Powód nie przebywał z osobami wobec których przeprowadzano badania psychologiczne.

Wskazać należy, jak słusznie zaznaczył pełnomocnik pozwanego, iż zgodnie z §1 ust.4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14.03.2000r. w sprawie zasad organizacji i warunków przeprowadzania badań psychologicznych i psychiatrycznych w ośrodkach diagnostycznych (Dz. U. nr 29 poz. 369) wobec skazanych przebywających w ośrodku, w sprawach nieuregulowanych rozporządzeniem, mają zastosowanie przepisy regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności, w szczególności dotyczące zasad rozmieszczania. A więc są to przepisy ogólne, dotyczące wszystkich pozostałych (nie objętych badaniami) osób osadzonych. Ośrodek organizowany jest w wydzielonej części danego zakładu karnego lub aresztu śledczego i nie różni się niczym od pozostałych oddziałów mieszkalnych. Osoby objęte badaniami psychologicznymi i psychiatrycznymi nie przebywają z osobami, wobec których takich badań nie zarządzono. Co istotne pobyt powoda w tej wydzielonej części zakładu spowodowany był koniecznością przeciwdziałania przeludnieniu jednostki. Wskazać również należy, iż tak jak ma to miejsce na innych oddziałach mieszkalnych, powód miał zawsze możliwość zgłaszania zastrzeżeń, skarg, próśb w przedmiocie osadzenia i konsultowania się w tej kwestii z wychowawcą, psychologiem. Takich uwag powód nie zgłaszał. Wypływa z tego wniosek, że pozwany nie naruszył w stosunku do powoda w tym zakresie żadnych przepisów.

Odnośnie kwestii dotyczących osadzenia powoda z osobą niepalącą należy stwierdzić, że w Areszcie Śledczym w P. palenie tytoniu zostało – jak wynikało z niezaprzeczonych twierdzeń pozwanego - dozwolone w wyznaczonych i oznakowanych celach mieszkalnych. Większość populacji osadzonych to osoby palące wyroby tytoniowe (ok. 90%).

Wskazać jednakże należy, iż okoliczność ta często jest przedmiotem manipulacji przez osoby osadzone. Zdarzają się sytuacje, gdzie osadzeni w odstępach bardzo krótkiego czasu zmieniają swoje stanowisko odnośnie tego czy są osobami palącymi bądź nie palącymi. Takie zachowanie zmierza zwykle do wymuszenia na administracji podjęcia decyzji o zmianie celi, gdyż z jakichś innych względów danemu osadzonemu nie odpowiada skład osobowy celi bądź, wprost przeciwnie, osadzony dąży do zachowania pewnego wpływu na to, z którymi osobami będzie przebywał w danej celi.

Obowiązujące przepisy prawne, a w szczególności Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 czerwca 2011r. w sprawie szczegółowych warunków używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów podlegających Ministrowi Sprawiedliwości oraz w środkach przewozu osób (Dz. U. Nr 135, poz. 795) przewidują możliwość używania wyrobów tytoniowych w celach mieszkalnych przez osoby pozbawione wolności. W tym zakresie wyznacza się odrębne cele mieszkalne dla osób palących.

Rotacja osób, względy osobowościowe osób pozbawionych wolności, ograniczone środki finansowe, niekiedy zmienność co do tego czy skazany pali czy też rzucił palenie i manipulowanie tym faktem, a przede wszystkim konieczność zapewnienia prawidłowego toku postępowania karnego powodują, iż organ wykonawczy musi zmagać się z trudnym zadaniem właściwego wykonania kary. W tym wypadku trudno mówić o jakimkolwiek naruszeniu prawa przez pozwanego skoro to powód palił papierosy, a inny współosadzony był osobą niepalącą. Sytuacja taka nie zagrażała zdrowiu powoda ani też w inny sposób nie mogła z istoty naruszyć jakiegokolwiek jego dobra osobistego .

W konsekwencji Sąd uznał, że wystarczającym sposobem kompensacji naruszonego dobra osobistego powoda będzie obowiązek zapłaty przez pozwanego kwoty 2.000 złotych tytułem zadośćuczynienia pieniężnego. W tej sprawie nie miało miejsce naruszenie dóbr osobistych powoda w takim natężeniu, nacechowanych umyślnością, które wymagało by dodatkowo aby pozwany dokonał przeprosił powoda czy też aby dodatkowo zapłacił na wskazany przez powoda cel społeczny.

Z powyższych powodów Sąd orzekł jak w pkt. 1 i 2 wyroku. Odsetki ustawowe (za opóźnienie) od zasądzonego zadośćuczynienia przez Sąd należały się powodowi od dnia 11 czerwca 2015r. r., tj. od następnego dnia po doręczeniu odpisu pozwu (k. 48). Podstawą zasądzenia odsetek ustawowych stanowił przepis art. 481 § 1 k.c., a termin ich zasądzenia wynikał z art. 455 k.c., albowiem spełnienie świadczenia (zadośćuczynienia) powinno zostać spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Wezwaniem tym było właśnie doręczenie odpisu pozwu.

O kosztach procesu orzeczono częściowo na podstawie art. 102 k.p.c. (zasada słuszności w orzekaniu o kosztach sądowych). Na wstępie trzeba zaznaczyć, że powód wygrał proces tylko w bardzo nieznacznym zakresie. Sąd stanął na stanowisku - uwzględniając całokształt sprawy, że powoda należy obciążyć tylko częścią kosztów postępowania tj. wynagrodzeniem pełnomocnika pozwanego. Dlatego kosztami sądowymi, od uiszczenia których powód został uprzednio zwolniony przez Sąd został obciążony Skarb Państwa – Sąd Okręgowy w Poznaniu.

W ocenie Sądu aktualna sytuacja powoda tj. opuszczenie izolacji więziennej i podjęcie pracy zarobkowej w hurtowni z wynagrodzeniem 1600 zł netto (k. 482) pozwala mu na zapłacenie na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa wynagrodzenia za zastępstwo procesowe przed Sądem I- Instancji jak i w postępowaniu zażaleniowym (vide k. 427) w łącznej wysokości 480 złotych . Niniejsza sprawa nie miała takiego charakteru aby uznać za zasadne odstąpienie w całości od obciążania powoda kosztami procesu. Powód inicjując proces w tym wnosząc zażalenia na rozstrzygnięcia Sądu musi brać pod uwagę ryzyko zwrotu kosztów dla strony przeciwnej. Nie ma żadnych zatem powodów aby odstąpić od obciążania powoda wymienioną wcześniej kwotą. Dlatego z uwagi na treść art. 11 ust. 3 ustawy o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa koszty te zasądzono na rzecz Skarbu Państwa- Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa. Koszty te obejmowały koszty zastępstwa procesowego pozwanego - wysokość stawki pełnomocnika ustalona została w oparciu o treść §21 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych i § 11 ust. 1 pkt. 25 w zw. z §10 ust. 1 pkt. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r. poz. 490 oraz z 2015 r. poz. 617 i 1078). (pkt. 3 wyroku)

SSO Hanna Flisikowska